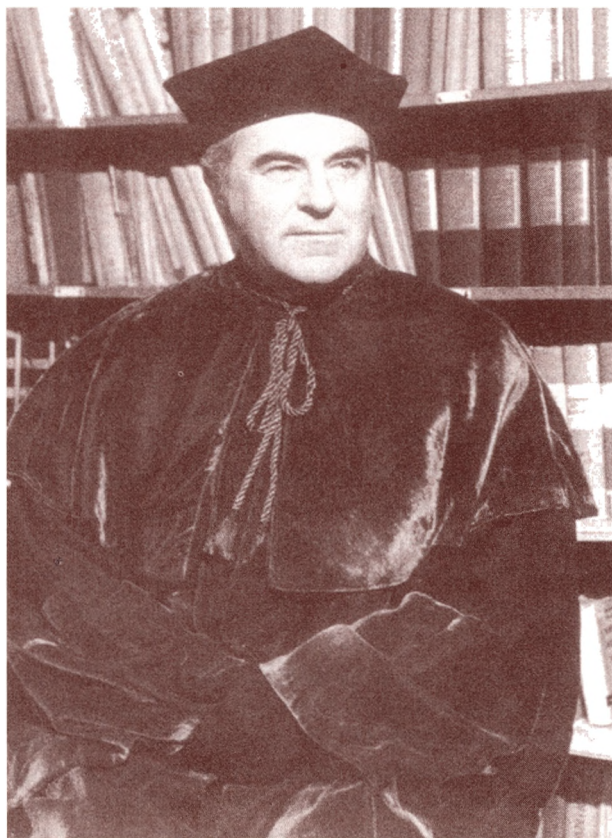

STANISŁAW KOHLMÜNZER
(1919–2001)

dnia 4 listopada 2001 r., w trakcie opracowywania materiałów do niniejszego tomu, zmarł w Krakowie Profesor dr hab. dr h.c. Stanisław Kohlmünzer, od końca lat 50. do ostatnich dni związany działalnością naukową i zawodową z Wydziałem Farmaceutycznym Akademii Medycznej im. Mikołaja Kopernika w Krakowie (od 12.05.1993 r. Collegium Medicum Uniwersytetu Jagiellońskiego) oraz Instytutem Farmakologii PAN w Krakowie.

W Akademii Medycznej kierował Katedrą Botaniki Farmaceutycznej od r. 1972 do przejścia na emeryturę w 1989 r. Po objęciu kierownictwa Katedry przez prof. Jana Grzybka, prof. S. Kohlmünzer prowadził nadal żywą działalność dydaktyczną i badawczą w niepełnym wymiarze godzin. W 1996 r., po niespodziewanej śmierci prof. J. Grzybka, zawiesił emeryturę i podjął się ponownie kierownictwa Katedry, zapewniając jej niezakłócone funkcjonowanie pod względem organizacyjnym, dydaktycznym i badawczym przez kolejne 3 lata. Od 1999 r. pracował w charakterze konsultanta naukowego, dzieląc się swoim doświadczeniem z pracownikami naukowymi i magistrantami. W Instytucie Farmakologii PAN był Profesorem kierownikiem (1960-1972) i konsultantem naukowym (1972-2001) Zakładu Fitochemii, członkiem i wiceprzewodniczącym Rady Naukowej oraz członkiem Komitetu Redakcyjnego wydawanego przez Instytut czasopisma naukowego, obecnie pod nazwą „Polish Journal of Pharmacology”.

Profesor S. Kohlmünzer urodził się 11 sierpnia 1919 r. w Warszawie. W tym mieście ukończył szkołę średnią i w 1937 r. rozpoczął studia farmaceutyczne, które po przerwie wojennej kontynuował w Krakowie. Dyplom magistra farmacji na Oddziale Farmaceutycznym Uniwersytetu Jagiellońskiego uzyskał w 1945 roku. Po ukończeniu studiów pracował w krakowskich aptekach (m.in. w Aptece Michalika przy ul. Łobzowskiej i aptece „Pod Tygrysem” przy ul. Szczepańskiej) oraz w Krakowskich Zakładach Przemysłu Zielarskiego „Herbapol”. W 1957 r. dołączył do zespołu badawczego prof. Janusza Supniewskiego w Zakładzie (obecnie Instytucie) Farmakologii PAN. Prawie równocześnie (1958) rozpoczął współpracę naukową z Katedrą Botaniki Farmaceutycznej Akademii Medycznej. W tej uczelni realizował kolejne etapy kariery naukowej – doktorat (1959 – promotor prof. Irena Turowska) i habilitację (1966) w zakresie nauk farmaceutycznych. Tytuł profesora nadzwyczajnego otrzymał w 1976 r., a zwyczajnego w 1985 r.

Był promotorem 12 przewodów doktorskich (w AM, CM UJ i Instytucie Farmakologii PAN), opiekunem dwóch przewodów habilitacyjnych (J. Grzybek, W. Kisiel) i licznych prac magisterskich. Pełnił zaszczytne funkcje w organach koleżeńskich Akademii Medycznej. Był członkiem Senatu (1981-1990), a następnie Konwentu Seniorów, także członkiem Senackich Komisji do spraw badań naukowych, współpracy z zagranicą, wydawnictw i ekologii człowieka.

Dorobek naukowy prof. Kohlmünzera liczy ponad 150 prac oryginalnych, przeglądowych, popularnonaukowych oraz komunikatów zjazdowych z zakresu farmakognozji, fitochemii, fitoterapii, biotechnologii roślinnej, mykologii. Jego dużym osiągnięciem jest podręcznik akademicki *Farmakognozja*, swoista encyklopedia wiedzy o leku naturalnym nie tylko dla studentów, ale także dla pracowników naukowych i farmaceutów, który doczekał się aż pięciu wydań. Jest też Profesorem autorem skryptu dla studentów farmacji *Ćwiczenia z botaniki farmaceutycznej* (dwa wydania) i współautorem skryptu pt. *Skorowidz fito-histo-chemiczny. W Leksykonie farmacji i Encyklopedii zielarstwa i zielolecznictwa* można znaleźć wiele haseł autorstwa Profesora. Napisał również roz-

dział dotyczący ziołolecznictwa w *Domowym poradniku medycznym* (cztery wydania) i przetłumaczył z języka niemieckiego trzy książki na temat leków roślinnych i homeopatycznych.

Prof. S. Kohlmünzer był recenzentem licznych rozpraw doktorskich i habilitacyjnych oraz wielokrotnym opiniodawcą do tytułów naukowych profesora. Recenzował również prace eksperymentalne przeznaczone do druku oraz prace specjalizacyjne. Ponadto, będąc znanym autorytetem naukowym ze specjalizacjami z zakresu zielarstwa leczniczego i analizy leków, dokonał szeregu ekspertyz naukowych dotyczących leków pochodzenia naturalnego (m.in. dla Przedsiębiorstwa Pszczelarstwo-Farmaceutycznego „Apipol” i „Herbapolu”). W swoim wczesnym dorobku naukowym w Zakładzie Fitochemii Instytutu Farmakologii PAN prof. S. Kohlmünzer wyróżniał, zainspirowane przez prof. J. Supniewskiego, badania chemiczne i farmakologiczne alkaloidów indolowych *Catharanthus roseus* (*Vinca rosea*), wtedy jeszcze mało znanej rośliny leczniczej, które doprowadziły m.in. do izolacji ajmalicyny z korzeni tego gatunku i opatentowania jej sposobu otrzymywania. Wyróżniał także badania fotoaktywnych furanokumaryn, m.in. z *Ammi majus*. Opracowana metoda otrzymywania tych związków z owoców rośliny została przekazana do Kutnowskich Zakładów Farmaceutycznych „Polfa”. Późniejsze prace Profesora w Zakładzie Fitochemii dotyczyły analizy chemicznej różnorodnych metabolitów wtórnych roślin leczniczych oraz możliwości biosyntezy tych związków w hodowlach tkankowych roślin. Odkrycia nowych produktów naturalnych, głównie z grupy seskwiterpenoidów, wyodrębnionych z nie badanych wcześniej gatunków roślin z rodziny *Asteraceae*, stanowią istotny wkład w rozwój chemii roślin. Dzięki osobistemu zaangażowaniu Profesora wprowadzane były w Zakładzie nowe, chromatograficzne i spektralne, metody badawcze składników roślinnych. Warto wspomnieć, że pierwszym nowym związkiem naturalnym wyodrębnionym w Zakładzie w 1970 roku, był alkaloid pirolizydynowy – emilina z *Emilia flammula* (patent). W badaniach strukturalnych tego alkaloidu zostały wykorzystane, też po raz pierwszy, widma masowe i ^1H NMR. W następnych latach Profesor z uwagą obserwował ogromny postęp w rozwoju różnych technik spektralnych, podkreślając konieczność ciągłego szkolenia zespołu także w tym zakresie.

Wielką zasługą prof. S. Kohlmünzera było zainspirowanie badań chemicznych i biologicznych polisacharydów grzybów wielkoowocnikowych i wprowadzenie tego unikatowego w kraju kierunku badawczego w Zakładzie Botaniki Farmaceutycznej AM oraz nawiązanie współpracy w tym zakresie z zagranicznymi ośrodkami naukowymi (Francja, Japonia). Najbardziej wszechstronnie przebadanym polisacharydem był tylopilan, wyizolowany z *Tylopilus felleus*, którego właściwości immunomodulujące i przeciwnowotworowe zostały wykazane i potwierdzone w licznych eksperymentach. Sposób otrzymywania tylopilanu został opatentowany. Równocześnie Profesor zainicjował utworzenie w Katedrze laboratorium biotechnologicznego, w którym prowadzono hodowle mycelialne i hodowle tkanek roślinnych, jako alternatywne źródło biologicznie aktywnych związków. W hodowlach mycelialnych *T. felleus* i innych gatunków grzybów wielkoowocnikowych analizowane były polisacharydy. W hodowlach *in vitro* roślin leczniczych przedmiot badań stanowiły m.in. wcześniej wspomniane furanokumaryny. Dzięki osobistym kontaktom nawiązanym przez prof. S. Kohlmünzera

z ośrodkami uniwersyteckimi w Niemczech (Bonn, Würzburg) pracownicy naukowcy Katedry mogli podnosić kwalifikacje w zakresie biotechnologii. W ostatnich trzech latach swojej działalności naukowej powrócił Profesor do badań związków indolowych, tym razem w grzybach i ich hodowlach mycelialnych, które były realizowane w ramach grantu KBN.

Jako nauczyciel akademicki prowadził Profesor wykłady i seminaria dla studentów farmacji z zakresu botaniki farmaceutycznej. Zainicjował modyfikację i unowocześnienie programu seminariów, włączając m.in. biotechnologię roślin oraz wprowadził nowe formy zajęć dydaktycznych i egzaminów. Co roku Profesor skrupulatnie opracowywał trasy florystycznych wycieczek dla studentów, m.in. w Bieszczady, Góry Świętokrzyskie, Sudety oraz w Beskidy. Prof. S. Kohlmünzer był wspaniałym popularyzátorem wiedzy o roślinach leczniczych i ich składnikach czynnych nie tylko na łamach czasopism popularnonaukowych, także podczas wykładów w różnych gremiach, do których wygłaszania często był zapraszany, w audycjach radiowych i telewizyjnych oraz na Lubelskich Sejmikach Zielarskich.

Jako specjalista w zakresie leku naturalnego był członkiem Komisji Farmakopei Polskiej, Komitetu Terapii Doświadczalnej PAN i Komitetu Nauk o Leku PAN oraz przewodniczącym Komisji Leku Naturalnego i Biotechnologii tego ostatniego, członkiem Komisji Nauk Biologicznych Oddziału Krakowskiego PAN, członkiem Krajowego Zespołu Specjalistów ds. Farmacji w Ministerstwie Zdrowia, także członkiem Rady Naukowej Instytutu Roślin i Przetworów Zielarskich w Poznaniu, Rady Redakcyjnej *Herba Polonica* oraz Komitetów Redakcyjnych *Acta Biologica Cracoviensia Ser. Botanica* i *Acta Poloniae Pharmaceutica*. Należał do wielu krajowych i międzynarodowych towarzystw naukowych (m.in. do Polskiego Towarzystwa Farmaceutycznego, Polskiego Towarzystwa Botanicznego, Polskiego Towarzystwa Lekarskiego – Sekcja Fitoterapii, Gesellschaft für Arzneipflanzenforschung, American Society of Pharmacognosy, Federation Internationale Pharmaceutique).

Dowodem uznania osiągnięć naukowych, dydaktycznych i organizacyjnych były przyznane Profesorowi liczne ordery, medale i odznaczenia, m.in. Krzyż Kawalerski i Oficerski Orderu Odrodzenia Polski, Medal Edukacji Narodowej, Medal im. I. Łukasiewicza. Zaszczytną godność doktora *honoris causa* Akademii Medycznej w Lublinie przyjął Profesor w 1995 r. Godna podziwu, encyklopedyczna wiedza prof. S. Kohlmünzera w zakresie roślin leczniczych i ich składników czynnych, uwzględniająca najnowsze odkrycia naukowe, była podstawą w szerokich dyskusjach w gronie współpracowników, które inspirowały podejmowanie prac badawczych. Profesor był wzorem pracowitości i oddania nauce. Pelen życiowego optymizmu traktował wszystkich niezwykle życzliwie, ciesząc się powszechnym szacunkiem i sympatią. Odszedł Uczony, Nauczyciel Akademicki, Wychowawca i Opiekun, kochany przez współpracowników Pan Profesor, którego będzie nam brakowało. Profesor S. Kohlmünzer został pochowany na Cmentarzu Rakowickim w Krakowie.

„Ci, których kochamy nie umierają,
bo miłość to nieśmiertelność”.

(E. Dickinson)

BIBLIOGRAFIA

- Turowska J., *Działalność naukowa i dydaktyczna Katedry i Zakładu Botaniki Farmaceutycznej w Krakowie*, Kraków 1980, s. 13-68.
- Tyrański W., *Kto jest kim w Krakowie 1999 r.*, Kraków 2000, s. 143-144.
- Kisiel W., *Professor Stanisław Kohlmünzer – obituary*, „Pol. J. Pharmacol.” 2001, t. 53, s. 555-556.

Wanda Kisiel, Halina Ekiert

